

„OBROCARI“ SLATINEI

de N. POPESCU-OPTAȘI

Strada principală prin care se face legătura orașului Slatina cu satele din nord¹, se numește astăzi „Tudor Vladimirescu“. Numele acesta a înlocuit după 1949 pe cel de „Alexandru Iliescu“, care, la rîndul lui s-a substituit, la cîțiva ani după primul război mondial, numelui istoric „Obrocari“, încă păstrat în uzul curent. Dicționarul geografic întocmit de institutorul I. G. Sfințescu, și publicat în 1895, înregistrează numele Obrocari cu calificativul de „mahala a orașului Slatina“².

Iorgu Iordan îl menționează în 1952 tot ca „mahala a orașului Slatina“³. Pe locul mahalalei Obrocari a fost în vechime un sat cu același nume⁴. La 15 octombrie 1754, Ion Obrocăreanu, „ce au fost martalog mării sale“, semnează ca martor în zăpădul prin care boierul Dumitrache Fălcoianu vinde lui Ivașco, pîrcălabul din Priseaca, 50 de stînjeni de moșie din hotarul aceluși sat⁵. Apariția în documente a numelui de familie Obrocăreanu presupune existența anterioară a toponimicului Obrocari, din care derivă. Într-un document din 26 iulie 1784, privitor la schitul Strehareț, este menționat printre martori și Udrea ot Obrocari⁶.

Satul Obrocari continuă să fie menționat într-un proces terminat la 26 ianuarie 1840, la judecătoria districtului Argeș, între mitropolia din București și orașenii slătineni, privitor la hotărnicia moșiilor orașului Slatina și Strehareț⁷, precum și într-un document din 2 decembrie 1845⁸. Ultima mențiune ca sat a Obrocarilor se află în *Dicționarul topografic și statistic al Romîniei*, din 1872⁹. Satului Obrocari i se mai zicea și Ulița

¹ Proaspeți, Dobrotinț, Curtișoara.

² C. Alessandrescu și I. G. Sfințescu, *Dicționar geografic al jud. Clt.*, București, 1895, p. 158.

³ Iorgu Iordan, *Nume de locuri romînești în Republica Populară Romînă*, vol. I, 1952, p. 190.

⁴ De acest lucru și-a dat seama și G. Poboran, în lucrarea sa, *Istoria orașului Slatina*, ed. a II-a, 1908—1909, p. 124, fără să prezinte dovezi documentare anterioare anilor 1837—1841.

⁵ I. Ionașcu, *Biserici, chipuri și documente din Olt*, vol. I, Craiova, 1934, p. 23.

⁶ G. Poboran, *op. cit.*, pp. 71—72. Deși a reprodus în lucrarea sa acest document, Poboran n-a sesizat semnificația lui „ot“, pentru a argumenta, la p. 124, existența mai veche de 1837, a satului Obrocari.

⁷ G. Poboran, *op. cit.*, p. 81.

⁸ I. Ionașcu, *op. cit.*, p. 47.

⁹ Dimitrie Frunzescu, *Dicționar topografic și statistic al Romîniei*, București, 1872, p. 323.

Șerbăneștilor, nume păstrat în vorbirea curentă pînă în primul deceniu al secolului nostru, fiindcă prin el se făcea legătura între orașul propriu-zis și satul Șerbănești de lângă Dobrotinet, azi dispărut ca nume¹. Neavînd cunoștință de existența satului Șerbănești de lângă Dobrotinet, G. Poboran explica denumirea „Drumul Șerbăneștilor“, dată satului Obrocari, prin aceea că pe aci se continua vechiul drum al poștei, care lega Bucureștii, capitala țării, cu Slatina și ținutul Olteniei, trecînd pe la Șerbănești, azi în raionul Drăgănești-Olt regiunea Argeș². Nicolae Stoica, fost profesor de geografie la Slatina, a afirmat într-o lucrare că strada Obrocari se numea „Drumul Șerbăneștilor“, fiindcă „era pe drumul cei vechi al poștei dintre București și Slatina“³. Asupra toponimicului Obrocari, neatestat în dicționarele lingvistice⁴ și nici în colecțiile de documente slavo-romîne din secolele XIII—XVII⁵ s-au dat mai multe explicații.

1. Institutatorul G. Poboran (1869—1925) scrie în voluminoasa sa lucrare despre trecutul orașului Slatina, pe care, pentru vremea lui, îl cunoștea destul de bine, că strada Obrocari „se numește astfel de la obrocari, adică fermecători sau vrăjitori, căci cuvîntul obroc însemnează în limba slavă a fermeca, a vrăji, cum se și aude chiar și astăzi în limba noastră zicîndu-se : « e obrocit » adică fermecat și în cîntecele populare“⁶.

Interpretarea mistică a lui Poboran nu este lipsită de o oarecare bază istorică și filologică. Se știe că vechii slavi au practicat mult vrăjitoria și se presupune că în domeniul credințelor și moravurilor populare ei ne-au influențat mult⁷.

Slavii de sud au practicat și ei vrăjitoria, transmișîndu-ne și nouă terminologia ei. De la sîrbi am împrumutat cuvîntul *a obrocî* (obruciti), cu sensul de a zăpăci pe cineva prin farmece, vrăji, descîntece. În domeniul credințelor mistice populare, obroc însemnează deci : farmec, vrajă, descîntec⁸, iar obrocari și obrocea : fermecător, vrăjitor, descîntător. Executarea unui obroc se numește obrocea⁹. Cuvîntul Obrocea se folosește

¹ Cf. I. Ionașcu, *op. cit.*, p. 124, Satul Șerbănești apare pentru prima oară într-un document din 23 iulie 1512 (*Doc. privind Ist. Rom., veacul XVI, B. Țara Romînească*, vol. I, 1951, p. 79). În 1824 exista încă. (I. Ionașcu, *Catagrafia Eparhiei Argeș la 1824*, București, 1942, p. 90). Dicționarul lui Frunzescu din 1872, nu-l mai înregistrează.

² G. Poboran, *op. cit.*, p. 281.

³ Nic. D. Stoica, *Orașul Slatina și cadrul lui geografic*, Slatina, 1947, p. 15.

Acest lucru nu era posibil, deoarece satul Obrocari se afla în partea de nord a orașului în timp ce drumul poștei se îndrepta spre est.

⁴ Iorgu Iordan, *op. cit.* p. 190.

⁵ Cf. *Documente privind Istoria Romîniei, B. Țara Romînească, veacurile XIII—XVII. Indicele numelor de locuri*, București, 1956, și Damian P. Bogdan, *Glosarul cuvintelor romînești din documentele slavo-romine*, București, 1946.

⁶ G. Poboran, *op. cit.*, p. 124.

⁷ Cf. Constantin C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, ed. a V-a, București, 1946, pp. 251, 267.

⁸ În limba romînă actuală, cuvintele farmec, descîntec, vrajă sînt sinonime. Cf. Lazăr Săineanu, *Dicționar universal al limbii romine*, ed. a IV-a, București 1922 și *Dicționarul limbii romine moderne*, Editura Acad. R.P.R., 1958, sub „Vrajă“.

⁹ Astăzi la Slatina și împrejurimi se folosesc mai mult formele a *ormoci* și *ormocea*.

pină astăzi ca nume de familie în vecinătatea Slatinei, în satele Slătioara, Milcov și Brîncoveni. Numele de familie Obrocea, s-a folosit apoi ca nume topic, cu sufixele *-eni* și *-ești*: Obroceni, sat, comuna Heleștieni, raion Tîrgu-Frumos, regiunea Iași; *Obrocești*, sat, comuna Stroești, raion Horezu, regiunea Argeș¹. Toponimice care amintesc de vechile credințe și superstiții se întîlnesc și sub forma Vrăjitorul, sat, comuna Fumureni, raion Drăgășani, regiunea Argeș, și Vrăjitoarea, sat, comuna Poiana Cîmpina, regiunea Ploiești², fapt care ar confirma accepția mistică a toponimicelor derivate din obroc, respectiv vrajă.

Numele Obrocari este trecut de academicianul Iorgu Iordan în rîndul toponimicelor care arată ocupația locuitorilor, cu mențiunea că este un nume de agent de la *ob/roc*, banița mare de coaje de tei³. Ar fi deci sinonim cu „bănicer”, „meșter de făcut banițe sau văcălii (coșuri) din coajă de teiu”⁴. Într-adevăr, printr-o confuzie⁵, cuvîntul obroc, păstrîndu-și și propriul său sens, care se va discuta mai departe, a devenit și o variantă⁶ a cuvîntului *oboroc* (în limba ucraineană — *uborok*), vas mare făcut din coajă de tei, care servea la măsurarea cerealelor. Banița de tei, ca unitate oficială de măsură a cerealelor, a fost înlocuită cu dublu decalitrul. Astăzi banița nu mai este făcută ca în vechime, din coajă de tei împletită, ci din lemn de fag și servește și la alte trebuințe gospodărești. Explicînd apariția toponimicelor care arată ocupația locuitorilor, Iorgu Iordan lămurește că ocupația identică a locuitorilor dintr-o localitate, care a impus denumirea ei, „se datorește împrejurării că locuitorii satelor respective aveau, pe vremuri, obligația de a lucra în meseria lor pentru domnul țării sau pentru mănăstire și, de aceea, trebuiau să trăiască toți la un loc, nu departe de sediul intereselor patronului lor”⁷. În satul Clocociov, imediat la sud de oraș, a luat ființă, la sfîrșitul secolului al XIV-lea sau începutul secolului al XV-lea, mănăstirea cu același nume, care putea să-și aibă, de asemenea, bănicerii ei. Material de lucru exista din belșug. Harta stolnicului Constantin Cantacuzino, tipărită la Padova în 1700, arată de-a lungul rîului Olt o pădure neîntreruptă⁸. Harta militară austriacă făcută de ofiterii austrieci sub direcția colonelului Specht, în vremea armistițiului încheiat în urma războiului din 1787—1791, reprezintă cu îngrijire pădurile, drumurile și așezările omești. În jurul Slatinei sînt însemnate păduri, care în secolul al XIX-lea au dispărut, ca și în alte regiuni de sub dealuri⁹. Desigur, în sînul acestor

¹ Vezi D. Frunzescu, *Dicționar*, p. 323 și *Indicatorul alfabetic al localităților din R.P.R.*, p. 371.

² *Ibidem*.

³ Iorgu Iordan, *op. cit.*, p. 190.

⁴ *Ibidem*, p. 186.

⁵ Lazăr Săineanu, *Dicționar...* p. 434.

⁶ O. G. Lecca, *Dicționar istoric arheologic și geografic al Romîniei*, București, 1937, p. 323.

⁷ Iorgu Iordan, *op. cit.*, p. 185.

⁸ Fl. D. Stănculescu, *Județul Olt în harta stolnicului C. Cantacuzino de la 1700*, în rev. „Școala noastră”, dec. 1943.

⁹ V. Mihăilescu, *Harta austriacă din 1791*, în „Buletinul Societății de Geografie”, 1928.

păduri uriaşe, care înconjurau oraşul Slatina, un loc important îl ocupau teii. Şi astăzi, în resturile păduroase de la Strehareţ, în marginea de nord a oraşului, cresc aceşti arbori, iar în pădurea de la Recea, 15 km nord de Slatina, numărul lor este deosebit de mare. Credem că diferitele nume de locuri provin nu numai de la meseriaşii dependenţi ci şi de la meseriaşi liberi care au părăsit sate dependente, aşezându-se în locuri prielnice dezvoltării meşteşugului lor, adesea alături de oraşe. Obrocarii de la Slatina au putut fi atraşi de posibilitatea desfacerii produselor lor, pe piaţa vechiului şi marelui bîlci anual de aci, din ziua de 23 aprilie (sf. Gheorghe) unde se întâlneau negustorii din colţuri îndepărtate. Nu este exclusă căderea ulterioară a lor în dependenţa oraşului Slatina, lucrînd pentru oraşeni¹. Părerea acad. Iorgu Iordan ar mai putea fi întărită şi de onomastică. Cuvintele Baniţă, Băncioiu şi Bănescu se folosesc ca porecle şi ca nume de familie, datorită importanţei ce se dădea baniţei şi meşteşugului în legătură cu ea, în economia casnică². În secolul al XV-lea, acest nume se întâlneşte chiar sub forma Obroc³. Sub forma metatezată, Oroboacă, el se păstrează pînă astăzi, ca nume de familie, în comuna Jitaru, raionul Slatina, regiunea Argeş.

Istoricii şi filologii nu s-au gîndit însă la posibilitatea de a trece numele Obrocari în rîndul toponimicelor care se referă la apartenenţa socială şi fiscală a locuitorilor. Vom încerca acest lucru în cele ce urmează, privind problema sub două aspecte: unul care ar încadra pe obrocari în rîndul oamenilor dependenţi şi contribuabili şi altul care i-ar trece în rîndul micilor dregători domneşti în domeniul fiscal.

În legătură cu primul aspect precizăm că în regiunea Slatinei a existat o aşezare masivă de slavi care şi-au impus termenii lor topici: Cireaşov, Clocociov, Dobrotinet, Grădişte, Milcov, Obrocari, Olt, Slatina, Sopot, Strehareţ. În vechea slavă, cuvîntul obroc (оброкъ) însemna: porţie, tain, iar în condiţiile plămădirii şi dezvoltării orînduirii feudale, păstrîndu-şi sensul său etimologic, ar fi putut dobîndi în acelaşi timp şi semnificaţia de rentă pentru a desemna, în general, obligaţiile oamenilor dependenţi faţă de stăpînii lor⁴.

Cercetînd problema obligaţiilor sub forma obrocului la noi desprindem următoarele date: în colecţiile noastre de documente cuvîntul obroc

¹ Cf. *Viaţa feudală în Ţara Romînească şi Moldova* (sec. XIV—XVII), Bucureşti, 1957, p. 417.

² Numele Baniţă apare în satul Măldăr, raionul Costeşti, reg. Argeş, Const. Bănescu din Văleni, raionul Drăgăneşti-Olt, reg. Argeş, se întâlneşte într-un proces judecat la 15 febr. 1822, în legătură cu răscoala condusă de T. Vladimirescu (Nichita Adăniloiaie, *Boierii şi răscoala condusă de T. Vladimirescu*, Bucureşti 1956, p. 88). Ion Băncioiu a fost învăţător în satul Opţaşi, raionul Slatina, reg. Argeş, în perioada Unirii Principatelor (1856—1861) (Arh. St-Slatina, dos. Sc. Ionaşcu). Fam. Băncioiu există şi azi în Opţaşi.

³ La 15 oct. 1488 Ştefan cel Mare dăruieşte episcopiei de Roman, nişte sate printre care şi Negoieştii pe Valea Neagră, cumpărat de la mai mulţi boieri, unul din ei numindu-se Mihail Obroc. (Ion Bogdan, *Documentele lui Ştefan cel Mare*, vol. I Bucureşti, 1913, doc. CXC, p. 354).

⁴ Damian P. Bogdan, *Glosarul cuvintelor romîneşti din documentele slavo-romîne*, Bucureşti, 1946, p. 81.

apare numai în actele prin care domnitorii fac danii mănăstirilor din țară sau de la muntele Athos, alternînd și fiind echivalat de editori cu cuvîntul unghuresc *mertek* (mertic)¹, care înseamnă: măsura de capacitate, rentă, venit, tain, dare în natură². În aceste izvoare, el se referă la donațiile în natură și în bani³ făcute de voievozi mănăstirilor, deci nu la obligațiile față de feudali sau domnitor, lucru pe care-l urmărim deocamdată. Trebuie să apelăm la cronici.

Grigore Ureche menționează „obroacele de piine ce se dau la curtea domnului”⁴. Vorbînd despre dregătorii țării Moldovei, Miron Costin relatează în *Poema polonă* că sulgerul mare „are grija obroacelor de carne”⁵, iar într-o variantă a *Poemei polone* spune că „de comisul mare țin orînduirea finului și a obroacelor, pe care trebuie să le procure în cantități îndestulătoare pentru caii domnești”⁶. Locuitorii satelor și orașelor, aveau, de asemenea, obligația să găzduiască pe dregătorii și slugile domnești aflați în misiuni prin țară (conace) și să le dea alimentele și furajele necesare (mertice). Obligația conacelor și merticelor o aveau satele și orașele și față de solii aflați în trecere prin țările noastre⁷.

Mult mai bine se cunoaște conținutul noțiunii obrocului în Rusia, înainte și după centralizarea statului, datorită unor bogate colecții de documente, pravile și cronici și a unor numeroase studii făcute pe baza lor. Din toate aceste materiale, reiese că obrocul a parcurs un drum evolutiv lung. În perioada economiei naturale (secolele X—XV), obrocul reprezenta renta în natură (dijma), pe care țăranii dependenți, producători direcți, erau obligați s-o dea stăpînitorilor lor de moșii. El a predominat în Rusia, ca sistem general de exploatare a țăranimii dependente, în secolele XII—XV, adică în vremea fărîmîțării feudale⁸.

În condițiile apariției economiei de schimb, stăpînii de moșii transformă obrocul țăranilor în bani, fie parțial, fie total⁹. Pe de altă parte, ei își creează o rezervă feudală pe care o sporesc treptat și pe care o lucrează prin sistemul rentei în muncă (clacă). În secolul al XVIII-lea, în regiunile nordice, neproductive, stăpînii feudali preferau contribuția în bani (obrocul), pe cînd în cele sudice obligația de căpetenie a țăranilor

¹ Damian P. Bogdan, trimite și la sirbescul *мертек*

² Damian P. Bogdan, *op. cit.*, p. 76.

³ Vezi între altele, doc. lui Mihnea Turcitul din 29 iulie 1578, pentru m-rez Ostrov, citat mai jos.

⁴ Gr. Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, ediția P. P. Panaitescu, București, 1955, p. 70.

⁵ Miron Costin, *Opere*, ediție critică de P. P. Panaitescu, 1958.

⁶ *Ibidem*, p. 388.

⁷ Miron Costin, *Letopisețul Țării Moldovei*, ediția P. P. Panaitescu, 1944, p. 65; P. P. Panaitescu, *Călători poloni în Țările Române*, București, 1930, pp. 20, 63.

⁸ Pentru sensul de dijma al obrocului, vezi B. D. Grecov, *Țăranii în Rusia din timpurile cele mai vechi și pînă în sec. XVII*, trad. 1952, pp. 125, 210, 215; P. I. Leascenco, *Istoria economiei naționale a U.R.S.S.*, I, trad. 1955, pp. 159—160; P. P. Panaitescu, *Urme din vremea orînduirii feudale în vocabularul limbii române*, în „Studii și cercetări lingvistice”, 2/1958, pp. 168—169.

⁹ B. D. Grecov, *op. cit.*, pp. 576, 577, 579.

era claca (boierescul)¹. Rezultă, din cele înfățișate pînă aici, că în Rusia obrocul era la început renta în produse (dijma), apoi și în bani (birul)². spre deosebire de renta în muncă (claca, boierescul). În economia naturală a predominat dijma, apoi, în condițiile economiei de schimb, a devenit mai frecvent (în unele cazuri chiar exclusiv) birul. Din izvoare și studii nu se desprinde numele pe care-l purtau cei care dădeau stăpînilor obrocul (sub forma dijmei sau a birului), spre deosebire de oamenii liberi. Constatăm însă că obrocul arăta nu numai caracterul de dependență, a oamenilor în raport cu cei liberi, ci și o formă a dependenței, care avea aspecte foarte variate. Pentru secolul al XVIII-lea, A. M. Pankratova împarte pe țărani iobagi în „clăcași” și „obrocinici”. Cuvîntul rus *obrocnic* s-a tradus în limba romînă prin *obrocar*³.

Utilizînd unele date, spicuite din istoria Rusiei și a noastră, putem afirma că satul Obrocari a căpătat acest nume, după unul din sensurile variate ale cuvîntului obroc, în funcție de forma și de gradul de dependență a locuitorilor săi, într-o anumită etapă istorică. E probabil că așezarea Obrocarilor de la Slatina să dateze cu acest nume din perioada cristalizării relațiilor feudale și a feudalismului timpuriu, cînd au apărut obștii de țărani dependenți, care, spre deosebire de cele rămase libere, plăteau obrocul stăpînilor de pămînt.

Existența mai multor toponimice slave în raza orașului Slatina, amintite mai înainte, ar demonstra apariția așezării încă din această perioadă.

Poate că numele de obrocar i a apărut și pentru a distinge pe locuitorii satului aflat în raza orașului⁴ de tîrgoveții din interiorul orașului propriu-zis, într-o vreme cînd a început procesul despărțirii meșteșugurilor și negoțului de agricultură. În timp ce orașenii renunțau la agricultură și-și păstrau privilegiile lor, depinzînd direct de domnie, sătenii din Obrocari continuau să plătească obrocul — care atunci echivala de fapt, cu dijma — pentru pămîntul pe care-l munceau.

Pe baza datelor folosite pînă aici putem emite deci o primă ipoteză și anume că numele Obrocar înregistra fie instituirea treptată a dependenței, fie — îngustîndu-și sfera noțiunii — una din formele variate pe care le-a îmbrăcat ea, în diferitele etape ale orînduirii feudale.

Mai verosimil ni se pare însă că toponimicul Obrocari derivă de la micii dregători fiscali care încasau obroacele. Să argumentăm această părere, întii din punct de vedere filologic. Sufixul *-ar*, foarte frecvent în limba romînă, sub influența limbii franceze⁵, este de fapt un vechi

¹ A. M. Pankratova, *Istoria U.R.S.S.*, vol. II, trad. 1950, pp. 66-67.

² B. D. Грецов, *op. cit.*, p. 765.

³ „Так произошло разделение крепостных крестьян баршинных и оброчных”. În traducere, în loc de *obrocinici* s-a zis *obrocari* (A. M. Pankratova, *op. cit.*, p. 67).

⁴ În cvul mediu hotarul orașului cuprîndea nu numai teritoriul urban, ci și un teritoriu rural, incluzînd mai multe sate, cu ogoare, păduri și pășune și formînd ocolul orașului pe un diametru întins de 10—20 km (cf. P. P. Panaitescu, *Orașelz*, în vol. colectiv *Viața feudală*, p. 415.)

⁵ Iorgu Iordan, *Limba romînă actuală*, ed. a II-a, București, 1947, pp. 163—164; *Gramatica limbii romîne*, vol. I, Editura Academiei R.P.R., 1954, p. 36. *Grammaire Larousse du XX siècle*, Paris 1936, p. 28. A fost introdus, cu un neologism sufixul *-aire*.

sufix rominesc de origise latină (*-arius*), „moștenit sau împrumutat din limbi balcanice”¹. Acest sufix formează substantive denominative, nume de ocupație (agent) „care arată că persoana denumită este producătorul sau că se ocupă, în general, cu un obiect”².

Calificînd obrocarii de la Slatina ca nume de agent, acad. Iorgu Iordan s-a gîndit la calitatea lor de producători, de meșteșugari³. Numele arată însă și pe cei ce fac o acțiune (agenți) ca slujbași, ocupîndu-se, în general, cu un obiect, în cazul nostru obrocul, privit la început sub aspectul său material, de „baniță”, apoi sub cel de rentă, venit, subvenție. Numeroși dregători mărunți, fiscali ai statului, în orînduirea feudală, purtau nume formate cu sufixul *-ar*; birar, dijmar, ciblar (găletar), jitar, podar, schiler (schilar), clicear⁴, jitniciar, finar (финяре) hoștinar⁵, ilișar, osluhar⁶, pripășar⁷, vinăricear, mierar, dabilar⁸ etc. Se poate ca Obrocarii să fi fost însărcinați să strîngă obroacele. De obicei, în limba romînă, cu sufixul *-ar* s-au format cuvinte care, în domeniul fiscal arată pe dregătorii domnești care strîngeau diferitele dări în natură și biruri. Numele fiscale ale diferiților contribuabili se formau în general cu ajutorul sufixelor slave *-nic* sau *-aș*: birnic, dijmaș, clăcaș. În limba rusă sufixul *-nic* și *-aș* îndeplinesc și funcția lui *-ar* (doljnic = datornic, platnic, în schimb pacecinic = prisăcar, desetnic = dijmar). În general însă, *-nic* derivă cuvinte care indică pe cel ce dă, iar *-ar* derivă cuvinte care arată pe cei ce încasează. E mai probabil, așadar, că obrocarii încasau obroacele ca

¹ Iorgu Iordan, *op. cit.*, p. 161. Moștenirea se referă, desigur, la limbile tracă și iliră, romanizate, iar împrumutul, la limbile bulgară și sîrbocroată, unde exista sufixul *-arji*, în cuvinte ca: jitari, zlatari etc., care ne-au fost transmise și nouă. (jitar = strîngătorii de grîne de la жито griu, și în general hrană; zlatari = culegător de aur) cf. acad. A. I. Rosetti, *Influența limbilor slave meridionale*, Buc. 1950, p. 86. Sextil Pușcariu crede că sufixul *-ar* nu este *-arius* latin, atunci cînd arată originea, proveniența: Obedeni-Obedenar; Poieni-Poienar etc., fiindcă nici în latinește nici în limbile romanice nu are funcțiunea aceasta, ci s-a născut prin disimulare din sufixul *-an*, care uneori apare în locul lui *-can*. S-a zis Poienar, în loc de Poiencan, cu disimulare, și apoi Poienar, prin apropiere de multe derivate în *-ar*, dîndu-se acestui sufix o funcțiune nouă, care totuși nu s-a putut extinde și asupra altor cuvinte decît cele care aveau un *n* în tulpină și anume la sfîrșit. (Sextil Pușcariu, *Cîteva cazuri de asimilare și disimilare în limba romînă*, în „Dacoromania”, an. I, 1920—1921, p. 327.

² *Gramatica limbii romîne*, vol. I, editura Acad. R.P.R., 1954, p. 159.

³ Iorgu Iordan, *Nume de locuri rominești*, p. 192.

⁴ Stringea piinea domnească. *Documente privind Istoria Romîniei*, veac XIII, XIV, XV, București, 1953, p. 62, nota 1.

⁵ În glosarul la „*Doc. lui Ștefan cel Mare*”, vol. II, fără să fie definit.

⁶ Osluharii încasau osluhul, adică gloaba (amenda) pentru cei nesupuși diferitelor obligații feudale sau dispoziții (P. P. Panaitescu, *Pripășari și osluhari*, în „Studii și articole de istorie”, II, (1957).

⁷ Stringea vitele pierdute (de pripas, ale nimănu) pentru domn. Interpretarea nouă, dată de P. P. Panaitescu.

⁸ Stringătorul dabilei, birului, dării.

dregători, nu le dădeau, ca oameni dependenți. Oamenii dependenți care dădeau obroacele s-au numit, mai de grabă, *obrocinici*¹.

Documentele vorbesc des de veniturile în natură și în bani acordate de domnitor mănăstirilor, denumite, în general, obroace. Pentru încasarea acestor obroace erau necesari obrocarii. Am văzut cum județul Olt a fost impus la un obroc către mănăstirea Ostrov și, credem, că a fost impus și la alte obroace despre care încă nu avem cunoștință. Este însă puțin probabil ca numele topic Obrocarii să vină de la astfel de dregători, deși mănăstirea Clocociov, în marginea sudică a orașului, își va fi avut dregătorii ei, iar boierul Aldea, cunoscut ca stăpîn al moșiei Cireașov, pe care a dăruit-o Cutlumuzului de la muntele Athos, era unul din sfetnicii de frunte ai lui Mircea cel Bătrîn, întîlnit ca martor în unele hrisoave de danie ale acestui voievod. Obrocarii de la Slatina păstrează mai de grabă amintirea unor dregători domnești. Slatina apare, pentru prima oară, în documentul din 20 ianuarie 1368 acordat de Vlaicu brașovenilor, scutindu-i, între altele, de vama de la Slatina². În documentul latinesc al lui Vlaicu, vama este menționată cu numele de *tributum*, dare, echivalent cu cel de obroc. Încasatorii obrocului — vamă se numeau poate, la început, tot obrocari, impunîndu-se apoi cuvîntul unguresc *vamos*, și producîndu-se o diferențiere, care a dus la apariția denumirii de schileri (variantă grafică a lui Schelari) pentru vameșii de la schelele dunărene (cuvînt slav, sud-dunărean). Vămile constituiau unul din izvoarele cele mai importante ale vistieriei, încă din vremea voievodatelor. În calitate de loc de vamă interioară, la un vad așa de vechi și important al Oltului, Slatina a atras spre sine numeroși dregători domnești, meniți să strîngă dările — deci obroacele — sub formă de dijmă, bir și vamă. Importanța Slatinei ca vamă se explică prin așezarea ei extrem de favorabilă, care i-a și dat naștere, la întretăierea pe malu-

¹ Sub influența limbilor slave răsăritene, în limba romină, sufixele *-ar* și *-aș* sau *-nic* se pot substitui trecător, formînd de la aceeași rădăcină, cuvinte care nu-și schimbă înțelesul: pușcar și pușcăș, în Cronica lui Miron Costin (vezi Alex. V. Gidei, *Studii asupra cronicarilor moldoveni din sec. XVII*, București 1898, p. 328), sau cuvinte cu înțeles contrariu, iar uneori, dimpotrivă, identic: obrocinic = supus obligațiilor feudale (B. D. Grecov, *op. cit.*, p. 521), obrocari = idem (A. M. Pankratova, *op. cit.*, traducere, p. 67). Sînt împrejurări cînd substituarea este definitivă, ca în cazul cuvîntelor terminate în *-ar*, citate mai sus, sau în cazul cuvîntelor terminate în *-nic* și *-aș*: globnic (în loc de globar = perceptorul de gloabe) și vameș în loc de vămăr = perceptorul de vămi). Uneori sufixele *-ar* și *-nic* formează cuvinte sinonime, din rădăcini sinonime: desetnic-dijmar = perceptorul dijmei, deseatinci (vezi I. Bogdan, *Doc. lui Ștefan cel Mare*, Cluj 1908). Sufixul *-ar* foarte productiv, este un sufix substantival și derivă nume de ocupație. Productivitatea sufixului latin *-ar* s-a accentuat mai întîi sub influența variantei slave, apoi a celei franceze. Sufixul *-nic* derivă din sufixul slav *-niku* (cf. P. P. Panaitescu, *Urme din vremea orînduirii feudale în vocabularul limbii romîne*, în „Studii și cercetări lingvistice” 2/1958, p. 162, text și nota 4). Este un sufix adjectival, care derivă adjective de la substantive. Adjectivele derivate de la nume cu ajutorul sufixului *-nic* „arată că substantivul este prevăzut cu obiectul denumit prin cuvîntul de bază al adjectivului”. (Magdalena Popescu), *Sufixe productive și neproductive*, în „Studii și cercetări lingvistice”, 2/1958, p. 256). Sufixul slav neproductiv *-nic* „pare să reinvie datorită unor împrumuturi din limba rusă (colhoznic, partinic, sovhoznic)”, M. Popescu, *op. cit.*, p. 248—249.

² Hurmuzachi, *Documente*, vol. XV, p. 2, doc. II.

rile Oltului a trei regiuni morfologice diferite : Cimpia Română, Cimpia Olteană și dealurile dintre Olt și Vedea. Produsele șesului, ale dealului, ale luncii și, uneori, ale muntelui se întâlneau în târgul săptăminal al acestui oraș, iar în zilele târgului anual de la Sf. Gheorghe (23 aprilie) soseau produse meșteșugărești și manufacturiere din Ardeal. La Slatina se încrucea drumurile comerciale care legau nordul cu sudul și estul cu vestul țării. Orașul a apărut ca centru comercial și vamal. Pe ambele maluri ale Oltului coborau din Ardeal drumuri care purtau numiri diferite, după felul produselor transportate pe ele : drumul oii, adică al păstorilor care pendulau cu turmele lor, în cadrul transhumanței, între munte și șes, drumul sării și drumul buțiilor sau al țuicii¹. Din cele mai vechi timpuri sarea exploatată în Ardeal și la Ocnele-Mari era exportată peste Dunăre pe drumul Oltului. Pe același drum își transportau vasele cu țuică cultivatorii de pruni din regiunile deluroase. Aceste drumuri străvechi cu direcția nord-sud se întretaiau la Slatina cu drumul numit, mai târziu, al Olacului, care lega Oltenia cu capitala țării, mutată în diferite orașe : Curtea de Argeș, Cîmpulung, Tîrgoviște, București.

Întreținerea drumurilor amintite se făcea în gura văii Sopotului, afluent al Oltului, pe care a luat naștere orașul, unde la 1782 a fost înălțată biserica Ionașcu. Aci s-au ținut pînă la 1843 atît târgul săptăminal, cît și cel anual, de la Sf. Gheorghe².

Obrocarii și-au întemeiat locuințele lor în imediata vecinătate a răscruicii, pe cel mai vechi și mai frecventat dintre drumurile amintite (al oii, al sării și al buțiilor) care trebuia să fie străjuit și vămuit.

Așezarea de pe porțiunea drumului nordic, prin care se făcea intrarea în oraș, denumită și drumul târgului³ s-a numit astfel după numele lor : Obrocari.

Logica ne îndreaptă spre aceleași concluzii, mijlocite de limbă și istorie. Existența, în octombrie 1754, a unui Ion Obrocăreanu „ce au fost martalog mării sale“⁴, arată că satul Obrocari n-a fost o așezare de oameni dependenți. Ion Obrocăreanu, semnînd ca martor al boierului Dumitrache Fălcoianu, era el însuși boier, deci nu martalog simplu, ci căpitan de martalogi. Martalogii, în frunte cu căpitanii lor județeni, formau în secolele XVII—XVIII o oaste de țară (miliție) la dispoziția vameșilor pentru paza punctelor vamale și pentru prinderea contravenienților⁵.

¹ Vezi *Marele dicționar geografic*, III, p. 258 ; Mara N. Popp, *Drumuri și ocupațiuni vechi în Țările Românești*, în „Buletinul S.S.R. Geogr.”, 1938 ; N. D. Stoica, *Orașul Slatina și cadrul lui geografic*, Slatina, 1947, pp. 8—17.

² G. Poboran, *op. cit.*, p. 248.

³ *Documentele privind Istoria României*, veacul XVI, vol. IV, 1952, p. 351.

⁴ Vezi mai sus.

⁵ Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor* III, 2, București, 1946, p. 708 și O. G. Lecca, *Dicționar istoric, arheologic și geografic al Romîniei*, p. 321, C. Șerban, *Sistemul vamal al Țării Românești în secolul al XVIII-lea*, în „Studii și articole de istorie”, III, 1961. Din acest studiu s-ar deduce că martalogii păzeau numai vămile de hotar. Slatina a fost și ea vamă de hotar în timpul stăpînirii austriece în Oltenia, între 1718—1739 și deci în acest timp a avut repartizați martalogi. Credem totuși că și vămilor interne li se puneau la dispoziție martalogi, mai ales Slatinei, pe unde trecea drumul de căruțe al negustorilor, care lega Craiova cu Sibiul, prin Pitești, Curtea de Argeș, Băișoara, Ciineni, înainte de a se construi „Via Carolina” în defileul Oltului, care să permită legătura direct pe Valea Oltului.

Conchidem că Obrocarii de la Slatina au fost dregători fiscali-dijmari, birari și mai ales vameși însărcinați cu controlul și încasarea vămilor punctului vamal al Slatinei avînd la dispoziția lor martalogi, din rîndul cărora s-a ridicat, la mijlocul secolului al XVIII-lea, Ion Obrocăreanu.

Nu departe de Slatina, satele Bircii, Jitaru și Poboru păstrează de asemenea, în numele lor, amintirea dregătorilor fiscali¹.

Sensul extrem de larg și de elastic pe care l-a căpătat noțiunea de obroc în limba cronicarilor favorizează argumentarea istorică și logică. În cronici, obroc are uneori sens de „întreținere” ocazională. Vasile Lupu (1634—1653) „văzîndu-se în țara căzăcească cădzu den domnie, despărțit și de doamna sa și de cuconi și de avere și nici o nădejde nu i-au mai rămas în prieteșugul Căzacilor, singur s-a tras cu hanul de la Crim să meargă. Și acolo ședzîndu pe obrocul de la hanul în cetatea Ghiozlăului cîteva luni, apoi de acolo l-au trimis hanul la Țarigrad la împărăție, pre porunca împărăției”².

În domnia a III-a (1678—1684), Duca Vodă, domnul Moldovei, a căsătorit pe fiica sa, Catrina, cu Ștefan, fiul domnului muntean Radu Leon (1664—1669). La nuntă, Duca Vodă a poftit toată boierimea, mazi-limea și alte căpetenii. „Și după ce s-au strîns cu toții la Iași, făcîndu-le-au obroace tuturor de la domnie, de le da de toate ce le trebuia, de nu cheltuia nimene nici un ban”³.

Din cauza lipsei de informații documentare concludente, problema obrocarii, prezentată pentru prima oară aici și rezolvată ipotetic, rămîne încă deschisă. Avînd în vedere condițiile istorice locale, înclinăm să credem că originea numelui comun și a toponimicului *obrocarii* de la Slatina trebuie căutată în instituția dregătorilor fiscali și mai cu seamă a vameșilor slătineni, în timp ce cuvîntul obroc, de la care derivă, a intrat în uz probabil încă din perioada conviețuirii populației daco-romane cu slavii, secolele VI—IX, deci din perioada formării poporului român și a limbii romîne.

¹ „Pobor”, înseamnă și azi în l. rusă „stoarcere de impozite”, „impozite mari”. (Poboran, *op. cit.*, p. 489, îl derivă de la „podbori”, „podvori” = vitejie, viteaz, voinic). Bircii erau birarii (Бирчи) Jitarii erau strîngătorii de grîne (жито = grîu. Vezi G. H. Chibănescu, *Slovar slavo-romîn*, Iași, 1911, iar azi în l. rusă = se-cară) жито înseamnă și hrană, în general, deci jitarii puteau să fie strîngătorii de alimente pentru trimișii domnești sau pentru soli.

² Miron Costin, *Letopiseful Țării Moldovei de la Aron Vodă încoace*, ediția P. P. Panaitescu, 1944, p. 65.

³ Ion Neculce, *Cronica*, vol. I, ediția Al. Procopovici, 1936, p. 84. Nota 167 explică: obroc = tain.